

בית מדרש

334

בשבילי הפרשה

פרשת בשלח תשע"ט

זמני כניסת השבת

Baltimore, MD	4:52
Brooklyn, NY	4:38
Chicago, IL	4:28
Johannesburg, S. Africa	6:46
Lakewood/Deal, NJ	4:40
London, UK	4:10
Los Angeles, CA	4:51
Manchester, UK	4:06
Monsey, NY	4:37
Montreal, Quebec	4:22
Toronto, Ontario	4:51
Yerushalayim	4:25
Zurich, Switzerland	4:48

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצר שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

בשלח

בדיני קריאת התורה

וילכו שלשת ימים בלא מים, ויבא עמלק, ועי' ב"ק פ"ב שפירוש בלי תורה, ומה"ט תיקון משה קריאה"ת בשני וחמישי ושבת.

והנה אין קריאת התורה בלי מנין. ועי' חיי"א ל"א י"א דמסתפק אי די ביחיד או צריך כל הציבור חייבים, ומובא בב"ה קמ"ג ד"ה בפחות. ועי' ש"ב ב"ה בשם חכם א' (ועי' דרכי החיים מר" מיכל יהודה ח"א עמ' קנ"ח שהוא הגאון ר' משה לנדינסקי זצ"ל) שהעיר מהר"ן מגילה (בר"ף ג' ע"א) בשם הרמב"ן "דכל אותם דקא חשיב התם חובת ציבור הם ואין עושין אותם אא"כ בעשרה או רובם מחויבים בדבר כגון שלא שמעו קדיש וברכו", אלמא דבעי ציבור אלא מסתפק אי צריך כל או רוב. וידוע מעשה שהגר"ח אמר בלודז' שהחיי"א מסתפק בזה אי די ביחיד החייב בדבר או דצריך מנין החייבים, ואחד אמר (וי"א שהיה המחנות) להגר"ח דמפורש בר"ן הנ"ל, והגר"ח אמר דכונת הרמב"ן דבמשנה איירי בעשרה מחויבים, והר"ן הוסיף מדנפשיה דלענין קדיש וברכו די אם רובם מחויבים.

אבל הרבה פירשו בר"ן נגד הגר"ח וחי"א. והסברא לכא' דנחלקו אי קריאה"ת חובת יחיד אלא דבעי עשרה משום דבר שבקדושה, כדעת החי"א, או דילמא קריאה"ת חובת ציבור, ובעי מנין של חייבים, או רובו ככולו, כדברי הר"ן. ועי' כזה ברכ"ש יבמות כ"א בשם הגר"ח עצמו.

ונראה דנחלקו במה שאמרו וילכו שלשת ימים בלא תורה, אי היה טענה על כל יחיד, או רק ציבור שלא קראו בתורה שלשת ימים הוא החטא, והוא התקנה.

ועי' רמב"ם פ"ג מתפלה ה"ו דשמונה פסוקים בסוף התורה א"צ מנין, ועי' ר' שמואל ב"ב ט"ו דצ"ע מ"ש מכל התורה דהוי דבר שבקדושה. ונראה דהרמב"ם ס"ל כר"ן דחובת ציבור אינו משום דבר שבקדושה אלא כי הוא חובת ציבור, וס"ל דפסוקים אלו שאני והם חובת יחיד.

ועי' רמב"ם פ"ב מתפלה ה"א שתיקן משה כדי שלא ישוה ג' ימים בלי שמיעת תורה, וכבר דנו אמאי הוסיף "שמיעת". ואולי א"ש כמ"ש כאן שהוא חובת ציבור.

ועי' מ"א ריש ק"ה דלפי הר"ף והרמב"ם כבר מתקנת משה תיקן בשבת ז' קרואים (אלא דשני וחמישי לא תיקן ג' עליות עד שתיקן עזרא). והנה אם התקנה הוא חובת ציבור מובן שתיקן מספר קרואים אבל אם התקנה הוא חובת יחיד אלא שצריך לחפש מנין משום דבר שבקדושה, אמאי תיקן מעיקרא דין מנין קרואים. ונמצא הרמב"ם לשיטתו.

דברי רבותינו

ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים (יז, ח)

בגמ': שרפו ידהם מן התורה. (סנהדרין דף ק"ו ע"א)

ביאר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי נחום פרוצוביץ' זצוק"ל: הכוונה היא שהיו מספרים על ניסי ה' ונפלאותיו, במקום לעסוק ביגיעה בסוגיות העמוקות דיבמות. כי מי שר

דברי הימים

הרבנית הצדקנית מרת רבקה אזרחי ע"ה

אשת חבר למורנו הגאון רבי יצחק אזרחי שליט"א

בת מרן רה"י הגאון הגדול רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל

נכדת מרן רה"י הגאון הגדול רבי אליעזר יהודה פינקל זצוק"ל

הרבנית ע"ה נולדה בה' בסיון תרצ"ה בעיירה מיר שבפולין לאביה הגדול מרן רה"י הגר"ח שמואלביץ זצוק"ל ולאמה הרבנית מרת חנה מרים ע"ה בתו היחידה של מרן רה"י הגרא"י פינקל זצוק"ל. בבית גדול זה המיוחס לשני עמודי עולם, אבי זקנה מצד אביה מרן הסבא מנובהרדוק זצוק"ל ואבי זקנה מצד אימה מרן הסבא מסלבודקה זצוק"ל, גדלה והתחנכה בדרכי אבותיה הדגולים.

בהיותה נערה צעירה, בשנות הזעם של השואה הנוראה, גלתה עם משפחתה יחד עם שאר בני הישיבה בגלויות השונות, דרך וילנה, רוסיה, יפן ושנחאי, כשאביה מנהיג ביד רמה את הישיבה יחד עם מרן המשגיח הגה"צ ר"י לווינשטיין זצוק"ל בכל טלטולי הישיבה. לימים הייתה מספרת את זכרונותיה מאותם ימים, כאשר למרות כל התלאות הקשות קול התורה נישא ברמה בכל שנות המלחמה.

לאחר המלחמה גלתה עם משפחתה לצרפת, ובשנת תש"ז עלתה עם משפחתה לארץ הקודש.

כבר בצעירותה ניכרו בה היטב אותות הבית הגדול בו גדלה. כל רואיה הבחינו במידותיה התרומיות, בכשרונה הברור ובהליכותיה הנאצלות. בהגיעה לפירקה נישאה למורנו הגאון רבי יצחק שליט"א, שהיה אז מבחירי ישיבת חברון

כול ללמוד את התורה בעמל ויגיעה, אך בזמן הזה הוא מספר בניסים, אצלו זהו רפיון ידיים מן התורה.

פעם אחרת ביאר מרן זצוק"ל: מהו 'שרפו ידהם מן התורה', הרי לא אמרו חז"ל שלא למדו תורה.

וביאר, ודאי שלמדו תורה, אלא שהיה זה ברפיון, ולכן היה כח לעמלק לבוא ולהלחם עם ישראל.

(בנין נחום, עמ' תקסח)

כנסת ישראל. יחד הקימו את ביתם והעמידו את משפחתם החשובה ע"פ היסודות האיתנים של אבותיהם הגדולים.

אך טבעי היה הדבר שהשקיעה את מירב שנותיה בחינוך בנות ישראל, כשהיא מנחילה לתלמידותיה בדרכה המיוחדת ובמתק לשר נה את היסודות הנעלים שקיבלה מאביה הגדול זצ"ל. תחילה חינכה בבית יעקב בשכונת קטמון, לאחר מכן בבית יעקב מרכז וכשנפתח סמינר מרכז בית יעקב נבחרה להיות המחנכת הראשונה בו. בשנים האחרונות המשיכה במסירת השיעורים לתלמידותיה ובנות משפחתה בביתה. תלמידותיה הרבות ראו בה דמות מופת ונקשרו בה בעבותות של אהבה.

במשך עשרות שנים עמדה לימין בעלה שליט"א. במסירות עצומה נטלה עליה את כל עול הבית ע"מ שבעלה שליט"א יוכל להתמסר להרבצת תורה ולהעמדת התלמידים. תלמידי הישיבה בכלל, ותלמידי בעלה שליט"א בפרט, היו בעיניה כבני משפחתה ממש ונשאה על ליבה כל אחד מהם.

במאור פנים ובמסירות אין קץ פתחה את ביתה לרווחה בפני תלמידי הישיבה, ובפני עניים וגלמודים, אשר היו סמוכים תדיר על שולחנה.

בתקופה האחרונה חלתה, אך על אף שכר חותיה נחלשו מאוד, נפשה הרוממה המשיכה להאיר במאור פניה לכל הסובבים אותה. בשב"ק פרשת בא השיבה נשמתה ליוצרה למגינת לב משפחתה וכל מכריה. על אף השעה המאוחרת, השתתפו רבים מלמידי הישיבה וממוקיריה הרבים בהלווייתה שיצאה ברחבת הישיבה.

תמליץ טוב על בעלה מורנו שליט"א, על הישיבה הקד' ועל כל בית ישראל שיבולע המוות לנצח. תנצב"ה.

גדר מידת הבטחון וחובת ההשתדלות

בהקב"ה. כמו שנאמר (ויקרא כה, כ- כא): "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית, הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו, וציויתי את ברכתי לכם בשנה השישית ועשת את התבואה לשלוש השנים". כמה גדול הניסיון העומד לפני האדם במצות השמיטה. מוטל עליו להפסיק את עבודת השדה לשנה תמימה ולהפקיר את כל פירותיה. הרי זה ניסיון קשה עבור אדם שטרם ועמל בשדה שש שנים תמימות, ורק על ידי מידת הביטחון יכול אדם לעמוד בו.

הבוטח בקב"ה בביטחון שלם יודע שכל עבודתו בשדה אינה אלא בגדר קיום הגזירה להשתדל לפרנסתו, שנגזרה עליו לאחר חטא אדם הראשון. כיון שנצטווה לשבות מעבודתו בשנת השמיטה, הרי הוא עושה זאת בלב שלם ומתוך אמונה שלא יארע לו נזק כלשהו מקיום המצוה, והקב"ה ימציא לו את פרנסתו ממקום אחר.

מאחר שמצוה זו היא נסיון עצום לאדם, דרשו חז"ל (תנחומא ויקרא, א) את הכתוב (תהלים קג, כ): "ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו" על שומרי שביעית, "רבי יצחק נפחא אומר אלו שומרי שביעית, ולמה נקרא שמם 'גבורי כח', רואה ששדהו מופקרת ואילנותיו מופקרים והסייגים מפורצים ורואה פירותיו נאכלים וכובש את יצרו ואינו מדבר, ושנו רבותינו 'איזהו גבור הכובש את יצרו'".

העמל בענייני העולם הזה – "בזעת אפך תאכל לחם"

כלל זה, שהבוטח בה' יצליח בכל מעשיו, הינו פשוט ומוכרח, כפי שביאר מרן ראש הישיבה הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר, מאמר 'פרשת המן – בטחון'). מלכתחילה, לא היה אדם צריך לטרוח כלל, ובוודאי שלא לעמול ולהתייגע על מנת להשיג את צרכיו. רק לאחר שחטא אדם הראשון באכילת עץ הדעת, נגזרה עליו גזירת "בזעת אפך תאכל לחם" (בראשית ג, יט), והוצרך לעמול ולהתייגע, וכמו שדרשו חז"ל (ב"ר כ, י) על הפסוק (בראשית ג, יח):

בכל השנים האלו, לא אירע ולו פעם אחת שירד מהשמים מן יותר מהנצרך לכלכלת אותו היום, מלבד בעש"ק לכבוד שבת. מי שניסה לשמור את המן ליום המחרת, גילה שהמן התליע ולא נותר בידו כלום. מציאות חיים זו היוותה לכלל ישראל ניסיון גדול מאוד. הם אמנם קיבלו כל שהיו צריכים, אך היו חייבים להשליך את יהבם על הקב"ה באופן מוחלט.

כך נאמר (שמות טז, ד): "ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו, למען אנסנו הילך בתורתך אם לא". ופירש האבן עזרא (שם): "למען אנסנו, שיצטרך אלי בכל יום", וכן כתב הרמב"ן (שם): "כי ניסיון הוא להם, שלא היה בידם מזון, ולא יראו להם עצה במדבר, רק המן שלא ידעו מתחילה ולא שמעו מאבותם, ויורד להם דבר יום ביומו וירעיבו אליו, ועם כל זה שמעו ללכת אחרי השם". הרמב"ן מוכיח ממה שאמר משה לישראל בסוף אותם ארבעים שנה (דברים ח, ב- ג): "וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך ה' אלוקיך זה ארבעים שנה במדבר, למען ענותך לנסותך לדעת את אשר בלבבך התשמור מצוותיו אם לא, ויענך וירעיבך ויאכילך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך, למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם", - שכל מטרת ירידת המן היתה כדי לבחון את מידת בטחונם בה'. ואכן, ראו ישראל בדרכי ירידת המן שהקב"ה ממציא לבוטחים בו את כל צרכיהם ללא טורח ועמל, ונתנו אל ליבם לדעת כי הם תלויים ועומדים בחסדי ה' בכל צורכיהם. על זה שיבח הקב"ה את כלל ישראל: "כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" (ירמיהו ב, ב).

מצות השמיטה מקנה את מידת הבטחון

משנכנסו ישראל לארץ ישראל, ניתנה להם פרשת שמיטה כדי לקנות את מידת הבטחון

"ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה', מלא העמר ממנו למשמרת לדורותיכם, למען יראו את הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציא אתכם מארץ מצרים" (שמות טז, לב).

"לדורותיכם", בימי ירמיהו. כשהיה ירמיהו מוכיחם למה אין אתם עוסקים בתורה, והם אומרים נניח מלאכתנו ונעסוק בתורה, מהיכן נתפרנס, הוציא להם צנצנת המן. אמר להם, 'אתם ראו דבר ה' (ירמיהו ב, לא), 'שמעו' לא נאמר אלא 'ראו', בזה נתפרנסו אבותיכם, הרבה שלוחין יש לו למקום להכין מזון ליראי' (רש"י שם).

הכתוב אומר (ירמיהו יז, ה- ח): "כה אמר ה', ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרועו, ומן ה' יסור לבו. והיה כערער בערבה, ולא יראה כי יבא טוב, ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב. ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו. והיה כעץ שתול על מים, ועל יובל ישלח שרשיו, ולא יראה כי יבא חום, והיה עלהו רענן, ובשנת בצורת לא ידאג, ולא ימיש מעשות פרי". למדנו מכאן, שמידת הביטחון משפיעה על כל חיי העולם הזה וטובותיו, הבוטח בהקב"ה בבטחון שלם מובטח לו שיקבל את כל טובות העולם הזה, ואף בזמנים קשים אינו צריך לדאוג כלל. לעומתו, מי שאינו בוטח בהקב"ה, נאמר עליו "ארור הגבר", וגם בזמנים טובים לא יזכה להנות מן הטוב. כמה חשוב לאדם לקנות את מידת הבטחון, בידעו, שכל חיי האדם בעולם הזה יכולים להשתנות לטובה כפי מידת ביטחונו בהקב"ה.

ואכן, התורה מורה לנו בכמה מקומות את חשיבותו של עניין זה, וכפי שיתבאר.

פרשת המן –

הוראת מידת הבטחון בהקב"ה

עם ישראל היו במדבר הגדול ארבעים שנה, בכל השנים הללו מזונם היה מצוי בידם, איש איש לפי מספר נפשות ביתו, ללא עמל וללא יגיעה, מלבד הטירח הקטנה של נטילת המן מסביבות המחנה.

במצב קשה עד מאד. איוב היה איש "תם וישר ירא אלוקים וסר מרע" (איוב א, א), שזכה ליהנות מכל טובות העולם הזה. היו לו שבעה בנים ושלוש בנות, שבעת אלפים צאן ושלושת אלפים גמלים, חמש מאות צמד בקר וחמש מאות אתונות, עד שנאמר עליו (שם א, ג): "ויהי האיש ההוא גדול מכל בני קדם". והנה, על ידי קטרוג השטן, מתו כל בניו ובנותיו ביום אחד, כל נכסיו וקנייניו ירדו לטמיון והוא עצמו הוכה בשחין רע מכף רגל ועד קודקוד. אין לתאר ואין לשער את הקושי והייסורים שעברו עליו בזמן קצר. והנה יושב איוב, בשפל מצבו הנורא, ומתפלל אל הקב"ה שישביהו למעלת אדם הראשון קודם החטא - לדרגה הגבוהה ביותר.

והוא תמוה, איוב שרוי במצב כה נורא, ואינו מסתפק בבקשה שיוקל מעליו עול הצרות הנוראות, ואפילו אינו מבקש לחזור למצבו הקודם, תפילתו היא להעפיל למדרגה גבוהה כזו, כאדם הראשון קודם החטא בגן עדן. מכאן נלמד את הכח העצום שיש לתפילת האדם הבוטח בקב"ה. על ידי תפילה מתוך בטחון מוחלט בהקב"ה, שמידו הכל ואין מעצור לפניו, יכול אדם להפוך את כל מציאותו מן הקצה אל הקצה, ולהעפיל מבירא עמיקתא לאיגרא רמא. ואכן, נענה הקב"ה לתפילתו של איוב, ונתן לו פי שנים מכל הטובות שהיו לו קודם לכן, וכפי שמבואר בסוף ספר איוב (מב, יב-טז).

"מעבירין ממנו עול דרך ארץ"

ונראה לומר, שעל פי זה מתבארים דברי המשנה באבות (פ"ג, מ"ה): "כל המקבל עליו עול תורה, מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ", בהבנה מחודשת. "עול דרך ארץ", הוא הטרחה שצריך האדם לטרורח לפרנסתו, מחמת גזירת "ביזיעת אפך". אדם המקבל עליו עול תורה ואינו עמל לפרנסתו מתוך בטחון שלם בהקב"ה שימציא לו את פרנסתו, הקב"ה מעביר ממנו עול דרך ארץ, וממציא לו את כל מבוקשו כפי שהיה לאדם הראשון לפני החטא. כפי שהובא לעיל, שכאשר שאלו בני דורו של ירמיהו: "נניח מלאכתנו ונעסוק בתורה, מהיכן נתפרנס", הראה להם ירמיהו את צנצנת המן, ואמר להם: "הרבה שלוחין יש לו למקום להכין מזון ליראיו". כלומר, אם תעסקו בתורה ותבטחו בהקב"ה בטחון שלם כפי שהיה בדור המדבר, הקב"ה ימציא לכם את פרנסתכם ללא עמל וללא יגיעה, ותוכלו לשבת ולעסוק בתורה.

אדם שהגיע כבר להכרה זו, ראוי לקבל את טובות העולם הזה ללא שיעמול ויתייגע בהן.

אדם הבוטח בהקב"ה בשלימות יהנה מטובות העולם הזה ללא עמל ויגיעה

הוסיף מִרְן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, כי מעתה נבין שאף לאחר שנגזרה הגזירה שעל האדם לעמול על פרנסתו, מכל מקום חדשה התורה שאדם הבוטח בהקב"ה באמת ובתמים, ימצאו לו כל צרכיו ללא עמל ויגיעה. וכפי שלמדנו יסוד זה מפרשת המן ומפרשת שמיטה. כמו דור המדבר, ששמו את כל מבטחם בהקב"ה וקיבלו את כל צרכיהם על ידי המן, בלי כל עמל ויגיעה. כמו גיבור הכוח שומר השמיטה שבוטח בהקב"ה בטחון שלם, המובטח על ידי הקב"ה (ויקרא כה, כא): "וצייתני את ברכתי בשנה השישית" - שפע של ברכה ללא עמל. כך גם יהא חלקו וגורלו של כל הבוטח בהקב"ה, כל צרכיו יבואו לו ללא שיצטרך לדאוג להם כלל.

הוא מה שמצינו באיוב, שביקש (איוב כט, ב): "מי יתנני כירחי קדם", ואמרו חז"ל (נדה ל, ב): "אין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותן הימים שהעובר במעי אמו, שנאמר 'מי יתנני כירחי קדם כימי אלוה ישמרני' ואיזהו ימים שיש בהם ירחים ואין בהם שנים, הוי אומר אלו ירחי לידה", והנה בקשתו של איוב נראית תמוהה, וכי יכול הוא לחזור להיות כעובר במעי אמו. על כרחינו נפרש, שבקשת איוב הייתה לחזור לחיות בדרגה רוחנית גבוהה של הנהגת מידת הביטחון, כפי שהיה לאדם הראשון קודם החטא. כפי שנתבאר, שבהנהגה זו מקבל האדם את צרכיו אף ללא עמל ויגיעה, והיא עצמה ההנהגה הנוהגת בעובר במעי אמו.

זו היא הברכה שמברכים את החתן והכלה: "שמח תשמח רעים האהובים, כשמחך יצריך בגן עדן מקדם". היינו, שיזכו לחיות את חייהם בדרגה כה גבוהה של בטחון שלם בהקב"ה, כאדם הראשון קודם החטא, וממילא ימציא להם הקב"ה את כל צרכיהם ללא עמל וטרחה.

כוחה של תפילה מתוך בטחון בהקב"ה

אם נתבונן היטב במעשה של איוב, נראה את כוחה הגדול של תפילת האדם הבוטח בהקב"ה.

בשעה שאיוב התפלל תפילה זו, היה

"וקוץ ודרדר תצמיח לך, ואכלת את עשב השדה" - "רבי יהודה אמר, אילו זכית היתה מעלה לך מכל אילני גן עדן, עכשיו שלא זכית 'וקוץ ודרדר תצמיח לך'. אמר רבי נחמיה, אילו זכית היית נוטל עשבים מתוך גן עדן וטועם בהם כל מעדנים שבעולם, עכשיו שלא זכית 'ואכלת את עשב השדה'."

והנה, עובר במעי אמו עדיין אינו בכלל גזירה זו, ולכן נשתמרה בו מעלת האדם כפי שהייתה קודם החטא. כך אמרו חז"ל (נדה ל, ב): "דרש רבי שמלאי למה הולד דומה במעי אמו וכו', אוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה ואינו מוציא רעי וכו', ונר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו וכו', ואין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותן הימים וכו', ומלמדין אותו כל התורה כולה". לולי חטא אדם הראשון, היו כל בני האדם משיגים את מבוקשם ללא עמל ויגיעה כמו עובר במעי אמו, כפי שהיה לאדם הראשון עצמו קודם שחטא. אלא שגרם החטא, ונגזרה עליו הגזירה "בזעת אפך תאכל לחם", שעליו לעמול ולהתייגע.

על ידי העמל מכיר אדם בטובתו של מקום

אמנם אם נתבונן נראה, שגם בגזירה זו טמונה תועלת רבה לאדם. שכן אדם המקבל את צרכיו ללא טרחה וללא עמל אינו יודע להעריך זאת, ולהוקיר את מעשה הנותן, אולם זה שטרח ועמל על מזונותיו יודע להעריך זאת ולהוקיר את הנותן. כאשר ילד מקבל מהוריו את כל מבוקשו ללא עמל וללא יגיעה, אין הוא מוקיר את מעשיהם, כאילו מובן מאליו שיקבל מהם את כל שרוצה. רק לאחר שגדל, ועליו לטרורח בעצמו כדי להשיג את צרכיו, נותן הוא אל ליבו להכיר טובה להוריו על כל אשר עשו למענו. אילו בני האדם מקבלים את כל צרכיהם בעולם הזה ללא כל טרחה ועמל, היו סבורים שכך הוא טבע הבריאה, ולא היו יודעים להכיר טובה למי שהאכילם. אך לאחר שבני האדם צריכים ליגע רבות על השגת צורכיהם, הם יודעים להוקיר את כל הטוב שישנו בעולם הזה, ולהכיר טובה להקב"ה על שברא את כל דברים אלו כדי ליהנות בהם בני אדם.

אמנם, הבוטח בהקב"ה בשלימות, יודע ומכיר בזה שכל טובות העולם הזה אינן אלא מאת הקב"ה שעשאן כדי ליהנות בהן בני אדם. וכיון שכל מטרת העמל והיגיעה היא להביא את האדם להכרה זו, ממילא

Without a Doubt

Harav Hagaon Binyamin Cohen Shlita

At the end of this week's parasha, the Torah tells us that Klal Yisrael came to Refidim and found no water to drink. The people were very thirsty, and they started complaining to Moshe and to Hakadosh Baruch Hu. They started doubting and questioning Hakadosh Baruch Hu, asking: 'הֲיֵשׁ ה' אִינּוּ בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין – is Hashem within us?

Immediately afterward, Amalek attacked: וַיִּבֹּא עֲמֶלֶק וַיִּלְחֶם עִם יִשְׂרָאֵל. Rashi, citing Chazal, explains why these two incidents are juxtaposed:

תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם, ואתם אומרים היש ה' בקרבנו אם אין, חייכם שהכלב בא ונושך אתכם ואתם צועקים אלי ותדעון היכן אני.

Because Klal Yisrael questioned whether Hakadosh Baruch Hu was really with them, Hashem sent Amalek to attack them. "When the dog bites you," Hashem said, "you'll cry out to Me, and you'll know where I am."

Midrash Tanchuma on Parashas Ki Seitzei explains that the essence of the mitzvah to remember Amalek is to remember the sin Klal Yisrael committed in questioning: הֲיֵשׁ ה' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין. The Midrash brings a *meshal* of a king who owned a vineyard, and put a gate around it and stationed a dog to guard the vineyard and bite anyone who tried to break in. One day, the king's own son broke into this vineyard, and the dog bit him. Wanting his son to realize that he had contravened his father's orders by breaking into the vineyard, the king would tell his son, "Remember that you got bitten by a dog? Remember that bite?"

Similarly, in commanding us to remember the incident with Amalek, Hakadosh Baruch Hu was saying, "Remember that you were bitten by Amalek? Remember that you questioned הֲיֵשׁ ה' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין?"

That's the essence of the mitzvah of *zechiras Amalek* – to remember

the *aveirah* we did and to strengthen our emunah and bitachon.

But how are we to understand the *middah k'neged middah* here? Why, when Klal Yisrael questioned whether Hashem was with them, did Hashem send Amalek to "bite" them? And why is Amalek compared to a dog?

Cold Questioning

The *passuk* at the end of Parashas Ki Seitzei says about Amalek: אֲשֶׁר קָרַד, and Rashi explains that the word קָרַד comes from the root קר, *cold*. After Klal Yisrael left Mitzrayim and experienced Krias Yam Suf, everyone in the world recognized Hakadosh Baruch Hu. The nations of the world understood that Klal Yisrael were Hashem's chosen nation and were afraid to start up with them: שָׁמְעוּ עַמִּים יַרְגְּזוּן חַיִל אַחַז יִשְׁבִי פְלִשְׁתִּים.

Rashi compares Klal Yisrael at that time to a boiling bath that no one would dare to step foot into. But one person does jump in and gets burned. In the process, however, he cools off the bath for everyone else. Similarly, when Amalek attacked, it "cooled off" Klal Yisrael, making them vulnerable to future attacks.

Amalek caused coldness in the world, cooling people's *yiras Shomayim* and emunah in Hashem and causing them to have doubts, *sfeikos*. The gematria of Amalek, we know, is 240, which is equivalent to the gematria of אָחַד וְשִׁמּוֹר, *doubt*. After Krias Yam Suf, it was abundantly clear that אָחַד וְשִׁמּוֹר and that no one should pick a fight with His nation. But Amalek cast doubt about this, making it possible for other nations to start up with Klal Yisrael. Even though Amalek was defeated in battle and hurt, they cooled the *yiras Shomayim* inspired by Krias Yam Suf and caused *sfeikos* in emunah.

Worry = Bad Thoughts

In Parashas Bereishis, Hashem tells Kayin: לָפֶתַח הַטָּאָת רִבְּץ׃ – sin crouches at the door. What is this door? The Vilna Gaon, cited in *Kol Eliyahu*, explains that when a person has a *safek*, that's the door through which the *yetzer hara* enters. When a person has absolute clarity, the *yetzer hara* has no place to enter. For instance, a regular frum Yid has no *taavah* to eat *chazir* or lobster, because he knows clearly that it's forbidden. Since he has no *safek*, the *yetzer hara* can't convince him or even tempt him. But when a person has even a small doubt over whether he should or should not do something, the *yetzer hara* has an opening to rush in and convince him that the halachah permits it, it's not a problem.

If you have a *safek*, you open the door for confusion, and that's when the *yetzer hara* takes over.

Amalek is responsible for creating this opening of doubt in the world. And these doubts cool off people's emunah.

The Gemara teaches that one of the signs of Moshiach's times is that: פני הדור כפני הכלב – the face of the generation is like the face of a dog. When a dog is hit with a stick, he'll get angry and bite the stick; he won't think to look who is holding the stick. Similarly, the generation before Moshiach won't realize that whatever happens is being orchestrated by Hakadosh Baruch Hu.

Amalek, too, was like a dog. Rather than recognizing Hashem as the cause of everything that happens, Amalek believed that everything happens by itself, with no Source behind it.

The way to fight Amalek was for Moshe Rabbeinu to lift up his hands, which was a sign to Klal Yisrael to turn their hearts to their Father in Heaven. Once they strengthened their emunah and bitachon, Amalek was defeated.

We can now understand why, when Klal Yisrael doubted Hashem's presence, as expressed by their question of: הֲיֵשׁ ה' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין? they opened the door for Amalek to attack. Where there are *sfeikos* in emunah, Amalek – whose power is to cool people's emunah – is able to make inroads. That's why the arrival of Amalek was a *middah k'neged middah* consequence of Klal Yisrael's doubting Hashem.

The first six words of the above Rashi – למייד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם – are worth remembering for a lifetime. "I'm constantly with you," Hashem says, "and I'm prepared to provide for all of your needs: physical, emotional, spiritual, monetary – מזומן, cash! How can you ask: הֲיֵשׁ ה' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין? And if you do ask, then Amalek will come."

If we reflect upon the concept of למייד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם and work to integrate it into our outlook, it can impact our lives in a very positive way.

We learned this week the Gemara in *Kesubos* (10b) that says that there's nothing like eating dates in the afternoon, and one who does so is spared from three things, one of which is *machshavos ra'os*, bad thoughts. What kind of bad thoughts? Rashi says: דאגה, worry. Worry is a bad thought.

The word דאגה contains four out of the first five letters of the Alef-Beis, and I heard from Rav Raphael Levin that the missing letter, *beis*, stands for bitachon. A person who has bitachon doesn't worry, doesn't ask הֲיֵשׁ ה' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין? Hashem tells us that He's always with us and prepared to give us anything we need – so why worry?

If we ask הֲיֵשׁ ה' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין? we open the door for Amalek. But if we strengthen our bitachon and believe that Hashem is with us and will provide for us, then Amalek has no power over us, and *b'ezras Hashem* we'll be *zocheh* to much *brachah vehatzlachah*.

Gut Shabbos.

This week's Bishvilei Haparsha is sponsored by

